

กศน.พูดเรื่องเพศอย่างปลอดภัย

เรียนเพื่อรู้ ดูแล้วทำได้

ลดความสูตรความสำเร็จเพื่อการสร้างชุมชนสุขภาวะทางเพศ
เหมาะสมสำหรับการพัฒนาครุภัณฑ์สอนในสังกัดศูนย์การศึกษาอุปกรณ์
และการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)

กศน.พูดเรื่องเพศอย่างปลอดภัย

เรียนเพื่อรู้ ดูแล้วทำได้

ตอนสูตรความสำเร็จเพื่อการสร้างชุมชนสุขภาวะทางเพศ

พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2562

จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม

พิมพ์ที่ บริษัท ชัคเชสพับลิเคชั่น จำกัด

คณะทำงาน ผศ.ดร.กนกวรรณ อร่าวรรณ
ปิยภา เมืองแม่น

ปัทมาพร พุนมีทรัพย์

ชลธยา ทรงรุ่ง

อุไรรัตน์ หน้าใหญ่

นันทิยา คาดหัส

วนานา วนุอาคร

บรรณาธิการ กษมา สัตยาหุรักษ์

รูปเล่ม เอกราช แก้วมະธิงค์

จัดพิมพ์โดย บุคลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.)

คำนำ

แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ ดำเนินงานโดยมูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (ศกส.) ด้วยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มุ่งให้ทุกคนมีชีวิตทางเพศที่เป็นสุขและปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง และใช้การทำงานแบบมีส่วนร่วมและลงมือทำได้จริงของทุกคน จนสามารถสร้างพื้นที่ต้นแบบชุมชนสุขภาวะทางเพศจำนวน 12 พื้นที่ ใน 9 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำปูน มหาสารകาม กพสินคุ นครราชสีมา และสงขลา จนเกิดเป็นหนังสือชุด "เรียนเพื่อรู้ คุ้มแล้วทำได้"

ทั้ง 12 เรื่องเป็นการขับเคลื่อนงานสุขภาวะทางเพศในชุมชนที่แตกต่างกัน ตามสภาพสังคม วัฒนธรรม และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในชุมชน ที่สำคัญ ทั้ง 12 พื้นที่นี้ ทีมทำงานผ่านการอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับ การปรับฐานคิดมุ่งมอง "เรื่องเพศเชิงบวก" มาแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นสำคัญ ของการทำงานในการสร้างให้เกิด "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" โดยการมีส่วนร่วมของ คนในระดับต่างๆ ตามแบบ "ไมเดลเชิงนิเวศวิทยา"

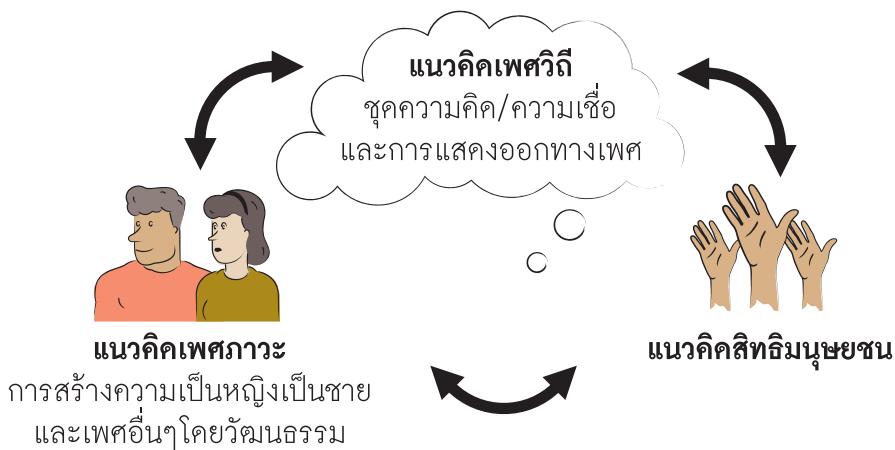
ท้ายนี้ ผู้จัดหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือชุด "เรียนเพื่อรู้ คุ้มแล้วทำได้" จะเป็นประโยชน์และสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศได้ไม่มากก็น้อย

มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (ศกส.)

ความสำคัญของแนวคิด “เรื่องเพศเชิงบวก”

เพื่อให้เกิด “ชุมชนดั้นแบบสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ” คนทำงานควรมีความเข้าใจตรงกันถึงการสื่อสาร “เรื่องเพศเชิงบวก” ว่า

- เรื่องเพศ ไม่ใช่แค่เรื่องเพศสัมพันธ์ แต่ยังมีมิติค้านสุขภาพทัศนคติ รวมถึงทักษะการใช้ชีวิตที่จำเป็นต้องเรียนรู้ให้เหมาะสมกับช่วงวัย
- เรื่องเพศไม่ใช่เรื่องส่วนตัว หรือเรื่องของคนในครอบครัว แต่เป็นเรื่องของทุกคนในชุมชนที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมรอบให้เป็นสังคมที่ทุกคนมีชีวิตเป็นสุข และปลดภัย
- การพูดคุยเรื่องเพศ ใช้การซึ้งให้เห็นประโยชน์ ไม่ใช้การบังคับ ปั่นจูงอาจนำไปสู่การท้าทาย ค่อค้าน
- ผู้ที่ประสบปัญหาไม่ใช่ “ตัวปัญหา” แต่คือคนที่ “กำลังเผชิญปัญหา”

รู้จัก เข้าใจโมเดลเชิงนิเวศวิทยา กับการสร้าง “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”

โมเดลเชิงนิเวศวิทยา เป็นโมเดลที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพด้วยการจัดระบบตั้งแต่ระบบสังคมจนถึงระดับบุคคลให้มีความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพคนเองและมีทัศนคติที่ดีในเรื่องเพศ

ในการทำงานสร้าง "ชุมชนต้นแบบสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ" จำเป็นต้องทำงานกับคนทุกภาคส่วนทั้งระบบที่อยู่ในชุมชน เพื่อให้เกิด "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" ในทุกระดับ

“ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” เพื่อร่วมกางคนสำคัญ ในการสร้าง “ชุมชนต้นแบบ”

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง เมื่อตอน “นักจัดการเชิงกลยุทธ์” ทำหน้าที่ประสาน บริหารจัดการภาคีเครือข่าย ออกแบบกิจกรรม กระบวนการทำงานให้เฉพาะเจาะจง กับกลุ่มเป้าหมาย ขับเคลื่อนและผลักดันแผนปฏิบัติการ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามแผนการดำเนินงาน โดยใช้กระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วม กับภาคีหุ้นส่วน 3 ระดับ คือ

- 1. ภาคียุทธศาสตร์** คือ ผู้กำหนดนโยบาย สนับสนุน เอื้อทรัพยากรคน งบประมาณ ให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมถึงบอกต่อการ ทำงานให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เพื่อขยายผลการทำงานให้กว้างขวางขึ้น
- 2. ภาคีสนับสนุน** คือ ผู้สนับสนุนทรัพยากรด้านคน วิชาการ เปิดพื้นที่ อนุมัติให้มีการดำเนินงานในชุมชนได้ รวมถึงเป็นคนที่ชุมชนยอมรับนับถือ
- 3. ภาคีปฏิบัติการ** คือ ผู้จัดบริการให้ความช่วยเหลือเยาวชนทุกด้าน สามารถเข้าถึงเยาวชน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย

คุณสมบัติที่จำเป็นของ “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”

มีความมุ่งรือบด้าน
เรื่องเพศ

มีทักษะคิดวิเคราะห์รากเหง้า
เชิงวัฒนธรรม และ
เชิงโครงสร้างสังคม
ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยท้าท่องวัยรุ่น

มีทัศนคติเรื่องเพศ
เชิงบวก

มีทักษะการทำงาน
กับภาคีอย่างมีส่วนร่วม

มีทักษะสื่อสารเชิงบวก

มีทักษะออกแบบกระบวนการ
เรียนรู้เพื่อสร้างการ
เปลี่ยนแปลง

“ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” สร้างได้ด้วยวัฒนธรรมการทำงาน 7 ด้าน

1. กำหนดภารกิจทัศน์ร่วม มีเป้าหมายตรงกัน มีความเข้าใจ หลักการ แนวทาง และกระบวนการทำงานให้ถึงเป้าหมาย ร่วมกัน
2. เปิดโอกาสและกระตุ้นให้พัฒนาวัตถุกรรม โดยคึ่งศักยภาพ คนทำงานให้ได้ทดลองอย่างอิสระ เพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้ มาสู่การปรับพัฒนางานได้อย่างเต็มที่
3. เข้าใจเรื่องเพศเชิงบวก ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ตรง หรือประสบการณ์จากการจำลอง สถานการณ์ในสังคม
4. เสริมทักษะและเพิ่มพูนความรู้ด้านต่างๆ สนับสนุนให้ เจ้าร่วมการอบรมเพื่อขยายมุ่งมองและทักษะในการทำงาน และให้โอกาสได้ร่วมประชุมระดับชาติและนานาชาติ
5. จัดเวทีแลกเปลี่ยนแบบเสริมพลังใจ โดยใช้เวลาที่ลดลง บทเรียนเป็นระยะ ให้เกิดมุ่งมองที่หลากหลาย เดิมประดิษฐ์ที่ เกี่ยวข้องกับเยาวชน ชุมชน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม ให้ภาคีได้เรียนรู้ และมีแนวทางปรับปรุงการทำงาน
6. ใช้การเชื่อมโยงกับภาคีที่หลากหลาย ผ่านการนำเสนอ ผลงานในเวทีประชุมต่าง ๆ เพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และประสบการณ์กับคนจากต่างพื้นที่
7. มีระบบสนับสนุน มีผู้ประสานภาคีเพื่อร่วมรับฟัง สถานการณ์ และร่วมแก้ไขปัญหางานเป็นระยะตามแผน ปฏิบัติการ รวมทั้งสนับสนุนการทำงานด้วยเครื่องมือต่าง ๆ

3 กลยุทธ์สำคัญ สำหรับ “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”

- การจัดการกลไกวัสดุ
- การจัดบริการที่หลากหลาย
- การพัฒนาทักษะ

กศน.พูดเรื่องเพศอย่างปลอดภัย

**โครงการ กศน. พูดเรื่องเพศอย่างปลอดภัย
โดยมูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน**

**พื้นที่โครงการ : ต.แม่օองเหนือ, แม่ทา, บ้านสหกรณ์, ห้วยแก้ว,
แม่օองกลาง, ทาเหนือ อ.แม่օอง จ.เชียงใหม่**

**กลยุทธ์หลักที่ใช้ : จัดบริการสุขภาพทางเพศที่เป็นมิตร
กับวัยรุ่นในศูนย์ กศน.**

มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน (Northnet Foundation) มีค้นทุนการทำงาน พัฒนาเยาวชน และการป้องกันแก้ไขปัญหาเด็กสีในพื้นที่ภาคเหนือ รวมถึงพื้นที่ อำเภอแม่օองมาอย่างต่อเนื่อง โดยยึดแนวทางการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพ เสริมพลังคุณค่าให้กับเยาวชน เมื่อเห็นว่ากลุ่มเยาวชน การศึกษาอุดร่องเรียน (กศน.) เป็นหนึ่งในกลุ่มเฉพาะที่เผชิญปัญหาท่องวัยรุ่น จึงดำเนินงานโครงการ มุ่งเน้นการป้องกันแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่ม เยาวชนในระบบ กศน. โดยเฉพาะเยาวชนหญิงที่เผชิญปัญหาการตั้งครรภ์ และ เยาวชนที่คลอดบุตรแล้ว กับกลุ่มเยาวชนทั้งชายและหญิงที่อยู่ในภาวะเสี่ยง เน้น การพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้มีความมั่นคงทักษะในการป้องกันและจัดการชีวิตคนสอง ฝ่าย การจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาใน กศน. ให้สอดคล้องกับความต้อง การและบริบทของเยาวชน ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่เป็นมิตร

พัฒนา กศน. ให้เป็นศูนย์บริการที่เป็นมาตรฐานเรื่องได้ด้วยบัง

- การจัดพื้นที่ภายในศูนย์ กศน. ให้มีบริการหลากหลาย รองรับคนทุกเพศทุกวัย และให้เป็น "พื้นที่ปลอดภัย" สำหรับกลุ่มเฉพาะ

- จัดการเรียนการสอนเรื่องเพศแก่เยาวชนให้เป็นผู้สามารถตอบอภิการและให้คำปรึกษาเพื่อน รวมทั้งช่วยเหลือส่งต่อสถานบริการสุขภาพในพื้นที่

- การเยี่ยมบ้านนักเรียน กศน.อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นและเข้าใจความเป็นอยู่ของนักศึกษาแต่ละคน

- การทำงานใกล้ชิดอย่างเป็นกัลยาณมิตรระหว่างศูนย์ กศน. กับคลินิกให้บริการสุขภาพ ทำให้เยาวชนกลุ่มเฉพาะเข้าถึงแหล่งบริการและอุปกรณ์ป้องกันการคุกคามง่ายขึ้น

- การช่วยเหลือหรือส่งต่อเมื่อยouth ต้องการยุติการตั้งครรภ์ หรือส่งสตานสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กบุตร

- เชื่อมกับหน่วยงานรัฐและประชาสังคม เพื่อวางแผนพัฒนาระบบบริการให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการตามข้อเสนอแนะของกลุ่มเป้าหมาย

ใคร ทำอะไร ใน กศน. เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่น

หน่วยงานสังกัดสาขาวัณสุข

- สนับสนุนข้อมูล ชุดความรู้ และประสานงานด้านการคุ้มครองเด็ก

- สนับสนุนการทำงานในพื้นที่ ปฏิบัติการ ตามนโยบายและกลไกระบบสุขภาพจิตฯ

เครือข่ายสาขาวิชาชีพ

- จัดระบบให้บริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับเยาวชนกลุ่มเฉพาะ

หน่วยงานสังกัด พมจ.

- สนับสนุน ช่วยเหลือค้านการ สังเคราะห์ เช่น นมผง ทุนประกอบอาชีพ ทุนส่งเคราะห์ ครอบครัวอุปถัมภ์ สำหรับแม่วัยรุ่น และเด็ก

- สนับสนุนข้อมูล และประสานการ ช่วยเหลือกรณีเมียขาด ภัยล่วงละเมิดทางเพศ และการค้ามนุษย์ โดยทำงานร่วม กับทีมสาขาวิชาชีพ

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

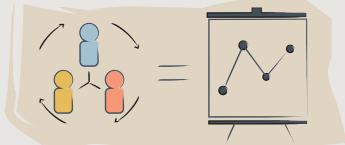

- หนุนเสริมพัฒนาระบบช่วยเหลือ ส่งค่อ รพ. ค้ายกกลไกระบบสุขภาพ จำเงา

- สนับสนุนการ ดำเนินงานพัฒนา กศน. สุขภาวะ ทางเพศ ความแผนปฏิบัติการ

ผู้บริหาร กศน.

- สันบสนุน คิดตาม ประเมินการจัดระบบบริการสุขภาพที่เป็นมิตรในศูนย์ กศน.

- พัฒนาข้อเสนอการจัดการเรียน การสอนเรื่องเพศ สรุปแผนยุทธศาสตร์ กศน.

ครุผู้สอน

- ร่วมพัฒนา แผนจัดการเรียน การสอนเรื่องเพศ เชิงบวก และคิดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่ เป็นวัยรุ่นและแม่วัยรุ่น

แผนนำเยาวชน กศน.

- ร่วมดำเนินงานเข้าถึงกลุ่มเพื่อน และให้ข้อมูลท่าราษฎร์เพื่อนใน กศน. และในชุมชน

มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน

- ประสานงาน และสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายระดับตำบล และอำเภอ

- จัดกระบวนการพัฒนาศักยภาพครุ กศน. ให้สามารถจัดการเรียนสอน และบริการสร้างเสริมสุขภาวะ ทางเพศใน กศน. ได้

พัฒนาครุ กศน. อย่างไรให้มีนิจในการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศ

1. จัดอบรมให้ครุมีความรู้เรื่องเพศเชิงบวก

2. พัฒนาศักยภาพครุให้สามารถแปลงความรู้อ้อมาเป็นแผนการสอน เพื่อให้เข้ากับวิชาเรียน เน้นให้เกิดความยึดหยุ่น 适应ability ของครุต่อการสอน เช่น การสอนที่ชัดเจน กระตือรือร้น น่าสนใจ

3. สนับสนุนให้ครุมีทักษะจัดการเรียนรู้กับกลุ่มผู้เรียน กลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มแม่วัยรุ่น

4. จัดเวทีพูดประพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนปัญหาและแนวทางการแก้ไขระหว่างครุผู้สอน

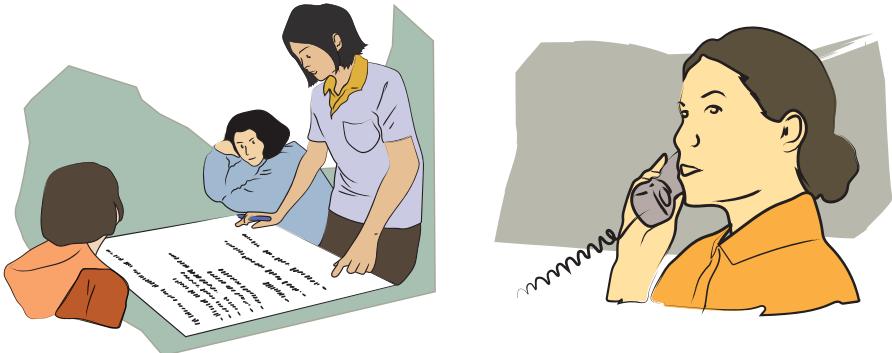

5. มีทีมสนับสนุนการทำงานของครุ ในการออกแบบแผนการเรียนการสอน

6. จัดประชุมคิดตามผลการสอนเพื่อรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนและผู้สอน

การทำงานของ กศน. แบบที่ได้รับการอนุเสริมด้วยกลไกภาครัฐ

- อปท. รับรู้และเข้าใจสถานการณ์
ปัญหาของแม่วัยรุ่น เยาวชนใน กศน.
- อปท. Rath.สค. โรงพยาบาล
และ กศน. ร่วมกันหาแนวทาง
จัดระบบช่วยเหลือและสนับสนุน
รวมทั้งบูรณาการระบบช่วยเหลือ
ติดตามเยี่ยมบ้าน

- คณะกรรมการจัดระบบบริการ
สาขาวิชาชีวภาพ (DHS) ให้การ
สนับสนุนและผลักดันการทำงานศูนย์
บริการที่เป็นมิตรใน กศน.

ข้อควรคำนึงในการจัดกิจกรรมกับกลุ่มแม่วัยรุ่น ใน กศน.

- ควรจัดพื้นที่ส่วนตัวและกิจกรรมรองรับลูกๆ ของแม่วัยรุ่นที่พามาเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีสามารถในการเรียนรู้ และร่วมกิจกรรมได้อย่างเต็มที่

- การออกแบบกิจกรรม ควรให้สามีของแม่วัยรุ่น ผู้ปกครองของวัยรุ่นได้มีส่วนร่วมด้วย เพื่อช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว

ยอมรับว่าเมื่อก่อนบางที่ข้อมูลที่เราได้มาแค่ 70 % ก็คัดสินแล้ว พอบรับฐานคิด ทำให้รู้ว่าทักษะการฟัง สำคัญมาก เด็กต้องการให้เราปรับรูปและรับฟังจาก่อน อย่าเพิ่งตัดสินให้คิดบวก และให้กำลังใจกับนักศึกษาที่เข้ามาทุกรูปแบบ

ภูรินทร์ อุ่นบุญตัน
ครุ กศน. คำบลบ้านหนองกรรณ์
อำเภอแม่อ่อน จังหวัดเชียงใหม่

หน่วยงานในพื้นที่ :

มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน (North net Foundation)

ผู้ประสานงานโครงการ

นางสาวสุชาดา สุวรรณเทศ

128/60 หมู่ 5 ตำบลสันฝีเสือ

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

โทรศัพท์มือถือ : 098-919-9455

E-mail : nuth_nu2011@hotmail.com

หน่วยงานหนุนเสริมพื้นที่ :

มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.)

86/58 โครงการวิชั่นスマาร์ทซิตี้ ถนนนครอินทร์

ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ : 02 525 4922-23

โทรสาร : 02 525 4938

www.whaf.or.th

หนังสือชุด "เรียนเพื่อรู้ คุ้มแล้วทำได้"
ตอนสูตรความสำเร็จการทำงาน
ของพื้นที่ต้นแบบชุมชนสุขภาวะทางเพศ ประกอบด้วย

1. เยาวชนรุ่นใหม่ นักสื่อสารเรื่องเพศ (เชียงราย)
2. อสม.นักสื่อสารสุขภาวะทางเพศแห่งชุมชนชาติพันธุ์ (เชียงราย)
3. กลไกประสานแหล่งเรียนรู้และระบบส่งต่อในชุมชน (กาฬสินธุ์)
4. บริการที่เป็นมิตรแบบเสริมพลังแม่วัยรุ่น (เชียงใหม่)
5. กศน.พุดเรื่องเพศอย่างปลดปล่อย (เชียงใหม่)
6. สร้างนักวิจัยชุมชน ร่วมแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม (แม่ฮ่องสอน)
7. พื้นที่เรียนรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศในสถานประกอบการ (ลำพูน)
8. กลไกเกือกุลตามธรรมชาติในชุมชน (พะเยา)
9. พัฒนา อสม.สู่การเป็นนักจัดการสุขภาวะทางเพศ (มหาสารคาม)
10. การออกแบบสื่อเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพื้นที่สื่อสารเรื่องเพศเชิงบวก (นครราชสีมา)
11. แนวทางการทำงานกลไกตำบลสุขภาวะทางเพศ (เชียงราย)
12. โรงเรียนประดမต้นแบบสุขภาวะทางเพศ (สงขลา)

